

Hastalıkla Mücadele Eden Çiftlerde Evlilik Kalitesi, Uyumu, Doymu üzerine Bir Sistematik Derleme: Boylamsal Çift Çalışmaları

A Systematic Review on Marital Quality, Adjustment, and Satisfaction in Couples Coping with Illness: Longitudinal Couple Studies

ÖZET

Bu sistematik derlemenin amacı, hastalıkla mücadele eden çiftlerde evlilik doyumu/uyumu/kalitesi bakımından her iki eşin de dahil olduğu boylamsal çalışmalara ilişkin betimsel bir profil sunarak, bu evlilik dinamiklerinin yordayan veya yordanan değişken olmasına göre hangi diğer değişkenlerle ilişkili olduğunu belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda Web of Science ve ScienceDirect veri tabanlarında 2000-2022 yılları arasında yapılan çalışmalar İngilizce olarak “evlilik uyumu”, “evlilik kalitesi”, “evlilik doyumu”, “hastalık”, “hasta” “çift” ve “boylamsal” anahtar kelimeleri PRISMA yöntemi kullanılarak taranmıştır. Boylamsal, çiftlerden her ikisinin de katıldığı, İngilizce dilinde yayınlanan, evlilik kalitesi/doyumu/uyumu ile ilgili öz bildirim ölçümü alınan özgün araştırma makaleleri derlemeye dahil edilmiştir. Tarama işleminden sonra kriterleri karşılayan 34 makaleye ulaşılmıştır. Çalışmalar referansları, katılımcı özellikleri ve sayısı, evlilik kalitesi/doyumu/ uyumu için kullanılan ölçme araçları, çalışmanın süresi veya ölçüm sayısı, bağımlı/yordanan ve bağımsız/yordayan değişkenleri, bulgular ve gelecekte yapılacak araştırmalar için öneriler başlıkları ile tanıtılmıştır. Sonuç olarak, evlilik dinamiklerini yordayan veya bu dinamikler tarafından yordanan birçok değişken bu çalışmada tartışılmıştır. Bu sistematik derleme çalışmasının, çift ilişkileri araştırmalarında bu konuda gelinen yere ışık tutarak gelecekteki araştırmalara katkı sağlaması beklenmektedir

Anahtar Kelimeler: Evlilik Kalitesi, Evlilik Doymu, Evlilik Uyumu, Boylamsal, Hastalık

ABSTRACT

This study aimed to examine the longitudinal studies on marital satisfaction, marital adjustment, and marital quality in couples coping with the illness, to create a descriptive profile, and determine which other variables are related to these marital dynamics, depending on whether they are a predictor or a predicted variable. For this purpose, the studies in Web of Science and ScienceDirect databases between 2000 and 2022 were searched in English using the keywords “marital quality”, “marital satisfaction”, “marital adjustment”, “couple”, “illness” “disease”, “patient” and “longitudinal” following the PRISMA method. Longitudinal, English-language research articles in which both couples participated and used self-reported measurements of marital quality/satisfaction/adjustment were included in the systematic review. The systematic review included longitudinal research articles that involved both partners and used self-reported measurements of marital quality, satisfaction, and adjustment. A total of 34 articles that met the inclusion criteria were selected and introduced based on their references, participants' characteristics and number, measurements of marital quality/satisfaction/adjustment, duration of the study, number of measurements, dependent/predictor, and independent/predictor variables, results, and recommendations for future research. Overall, this study discussed various variables that predict and are predicted by marriage dynamics. This systematic review is expected to contribute to future research by providing insights into the current state of couple relations research.

Keywords: Marital Quality, Marital Satisfaction, Marital Adjustment, Longitudinal, Illness

GİRİŞ

Kişilerin mücadele ettiği çeşitli hastalıkların, hastanın fizyolojik yapısını ve psikolojisini nasıl etkilediği Tıp ve Psikoloji alanlarında önemli bir çalışma konusudur. Diğer yandan bireyin hastalığının yakın çevresini nasıl etkilediği ve kişinin bu süreçte yakın çevresinden nasıl etkilendiği de yakın ilişkiler odaklı çalışan araştırmacılar için önemli parametrelerdir (Robles vd., 2014). Çünkü hastalıkla mücadele etmede bireyler, en yakınlarının takibine ve bakımına ihtiyaç duymakta, hastalığın oluşturduğu koşullar bakımından duygusal ve fiziksel desteği yine en yakınlarından alabilmektedirler (Revenson ve DeLongis, 2010). Özellikle çift ilişkilerinde hastalık durumu, çiftin her ikisini de etkileyerek tedavi için kararlar alma, sorumlulukların yeniden dağıtılması ve hastalığın stresi ile baş etme konusunda eşlerin evlilik doyumlarını/kalitesini/uyumlarını yani evlilik dinamiklerini etkileyebilmektedir (Berg ve Upchurch, 2007).

Özge Sarıyer Yılmaz¹

How to Cite This Article

Sarıyer Yılmaz, Ö. (2023).
“Hastalıkla Mücadele Eden Çiftlerde Evlilik Kalitesi, Uyumu, Doymu üzerine Bir Sistematik Derleme: Boylamsal Çift Çalışmaları” International Social Sciences Studies Journal, (e-ISSN:2587-1587) Vol:9, Issue:117; pp:9380-9396. DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/sss.73623>

Arrival: 10 September 2023
Published: 30 November 2023

Social Sciences Studies Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

¹ Araştırma Görevlisi, Kadir Has Üniversitesi, İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Psikoloji Bölümü, İstanbul, Türkiye. ORCID: 0000-0002-6244-6388

İlgili alanyazına bakıldığında evlilik/ilişki dinamiklerinin; evlilik mutluluğu (*happiness*), evlilik doyumu (*satisfaction*), evlilik değerlendirmesi (*evaluation*), evlilik uyumu (*adjustment*), evlilik kalitesi (*quality*), terimleriyle çalışıldığı görülmektedir (Berg ve Upchurch, 2007; Bradbury, Fincham, ve Beach, 2000; Reynolds vd., 2014). Fincham ve Rogge (2010) neden bu kadar farklı kavramların olduğu noktasında iki temel yaklaşım önerisinde bulunmaktadır. Kişilerarası (*interpersonal*) yaklaşım tipik olarak birliktelik, çatışma, iletişim vb. etkileşim kalıplarına bakarak ‘uyum’ ve ‘kalite’ gibi terimlerin kullanılmasını destekleme eğilimi gösterirken; içsel (*intrapersonal*) yaklaşım, eşlerin bireysel yargılarına ve öznel değerlendirmelerine odaklanarak ‘doyum’ ve ‘mutluluk’ gibi terimleri kullanma eğilimindedir.

Cooper ve Sheldon’ın (2002) romantik ilişkilerde neyin en çok incelendiğine dair yaptıkları 70 yıllık bir taramayı içeren meta-analiz çalışmasında, ilişki doyumu/kalitesi/uyumu/mutluluğu kavramları en çok ele alınan kavramlar olarak bulunmuştur. Joel ve diğerlerinin (2020) yaptığı bir başka meta-analiz çalışması bulgularına göre çiftler açısından minnettarlık, algılanan bağlılık, algılanan doyum, çatışma ve cinsel doyum değişkenleri evlilik dinamikleri ile en çok ilişkili olan değişkenlerdir. Yaşam doyumu, negatif duygulanım, depresyon, kaçınmacı ve kaygılı bağlanma ise evlilik dinamikleri ile en çok ilişkili olan bireysel değişkenler olarak belirlenmiştir.

Evlilik dinamikleri çeşitleri, eşlerin ilişkilerine dair değerlendirmelerini içeren bir kavramdır (Hendrick, 1988). Evlilik ilişkisinin ne kadar iyi olduğu, eşlerin ilişkilerinden ne kadar doyum aldıkları ve ilişkilerinde ne kadar mutlu olduklarıyla ilgilidir (Reynolds vd., 2014). Başka bir deyişle bütün romantik ilişki durumları (evlilik, birlikte yaşama, flört vb.) göz önüne alındığında, ilişkiden yola çıkarak bireysel ve sosyal iyi oluşa, eşlerin birbirlerine desteğine ve bağlanımına (*commitment*) dair değerlendirmelerdir (Reynolds vd., 2014). Daha açık bir ifade ile evlilik dinamikleri, evliliğin olumlu ve olumsuz yönleri, tutum, davranış ve etkileşim kalıpları dahil olmak üzere çeşitli boyutlarda evliliğin değerlendirmesi olarak ele alınmaktadır (Bradbury, Fincham ve Beach, 2000). Bu nedenle, yüksek evlilik kalitesi/uyumu/doyumu işlevsel olarak, bireyin eşine karşı olumlu tutum içinde olması, eşinden destek hissetmesi, ilişkiden alınan yüksek tatmin ve mutluluk olarak tanımlanmaktadır. Düşük evlilik kalitesi/uyumu/doyumu, bireyin eşine karşı olumsuz tutumları, yüksek düzeyde düşmanca ve olumsuz davranışları, yüksek çatışma, gerilim ve ilişkiden alınan düşük tatmin ile ilişkilidir (Slatcher, 2010). Eşlerin değerlendirmeleri; ilişkinin gelişimi, istikrarı, ilişkideki sorunlara yönelik çözümleri ve sonrasında ilişkinin sonlandırılması ya da devam etmesi yönündeki kararları etkilemektedir (Hortaçsu, 2012).

Bir hastalıkla mücadele eden çiftlerin evlilik dinamikleri düzeyleri yüksek olduğunda, hastalık durumunun yarattığı stresle olumlu baş etme biçimleri, eşlerin birbirine destek olması ve hastalığı yaşayan eşin psikolojik sağlığı olumlu yönde olmaktadır (Meier vd., 2011). Bu olumlu durum hastanın iyi bakılması ile birleşince hastalıkla mücadelede ilerleme kaydedilerek rahatsızlığın gerilemesi de söz konusu olabilmektedir (Revenson, Kayser ve Bodenmann, 2005). Bunları destekler nitelikte, Robles ve diğerlerinin (2014) yaptığı 72 bin bireysel katılımcıyı içeren meta-analiz çalışmasında iyi bir evlilik kalitesi/uyumu/doyumu daha iyi sağlık durumu ile ilişkili bulunmuştur.

Diğer yandan, bir hastalıkla mücadele eden çiftlerin evlilik dinamikleri düzeyleri düşük olduğunda, stres hormonlarının yükselmesi, bağışıklık ve endokrin sisteminin kötüleşmesi, kendi mevcut hastalıklarına ilaveten hipertansiyon ve kalp damar hastalıkları riskinin yükselmesi gibi sonuçlar görülebilmektedir (Kiecolt-Glaser ve Newton, 2001). Daha açık bir ifade ile düşük evlilik kalitesi/uyumu/doyumu, eşlerin evliliklerindeki stres düzeyini artırarak kandaki stres hormonunun (Kortizol) artmasına neden olmaktadır. Bu durumda da bireyler bağışıklık sistemine yönelik hastalıklara daha yatkın hale gelebilmekte ve bu durum uzun vadede düşük bağışıklık sistemine bağlı kronik hastalıklara neden olabilmektedir (Slatcher ve Selçuk, 2017).

İlgili alanyazında bu kavramlara yönelik kesitsel çalışmalar olduğu gibi boylamsal çalışmalar da yapılmaktadır. Boylamsal araştırmalar, ilişkilerdeki tutarlı gidişatı, evlilik dinamiklerinin değişimi ve bunlarla ilişkili başka unsurları açıklamaya çalışarak kesitsel araştırmaların kısıtlı kaldığı konuları da aktarmaktadır (Galovan vd., 2022). Boylamsal çalışmalar araştırma konusu değişkenlerin, kesitsel çalışmalarda olduğu gibi sadece ölçüm anındaki durumunu değil, zaman içerisindeki değişimini de gösterdiği için önemli olmaktadır (Karney ve Bradbury, 1995). Ayrıca hastalıkla mücadele eden çiftlerin, zaman içerisinde hastalığın tanısı, tedavisi ve seyrine göre ilişkilerindeki değişimleri de belirleme imkanını da en iyi boylamsal çalışmalar sağlamaktadır. Buradan yola çıkarak bu sistematik derleme yalnızca boylamsal araştırmalar dahil edilmiştir.

Son yıllarda evlilik dinamiklerine yönelik yapılan çalışmalarda, çeşitli değişkenlerin evlilik uyumu/doyumu/kalitesi ile ilişkisi bakımından tek bir eşin kişisel değerlendirmesinin analizinden ziyade eşler arası etkileşimi görmek adına ikili/çift olarak (*dyadic*) gerçekleştirilen analizlere başvurulmaktadır (Bodenmann, 2005; Cook ve Kenny, 2005; Rogge vd. 2017; Weitkamp ve vd. 2021). Bu analizlerden en sık kullanılanı Cook ve Kenny (2005) tarafından geliştirilmiş olan Aktör Partner Karşılıklı Bağımlılık Modeli’dir (Actor-Partner Interdependence Model; APIM). Modeldeki iki temel bileşen aktör etkisi ve partner etkisidir. Eşlerden birinin bir değişkene ilişkin yaptığı bir

değerlendirmenin kendisinin (aktör etkisi) ve eşinin (partner etkisi) örneğin evlilik doyumu/uyumu/kalitesini yordayıp yordamadığı bu modelle test edilebilmektedir. Buradan hareketle bu sistematik derleme çalışmasında bir hastalıkla mücadele eden kişiler ve eşlerinin evlilik dinamiklerine yönelik verilerini ikili analizlerle inceleyen çalışmalar dikkate alınmıştır.

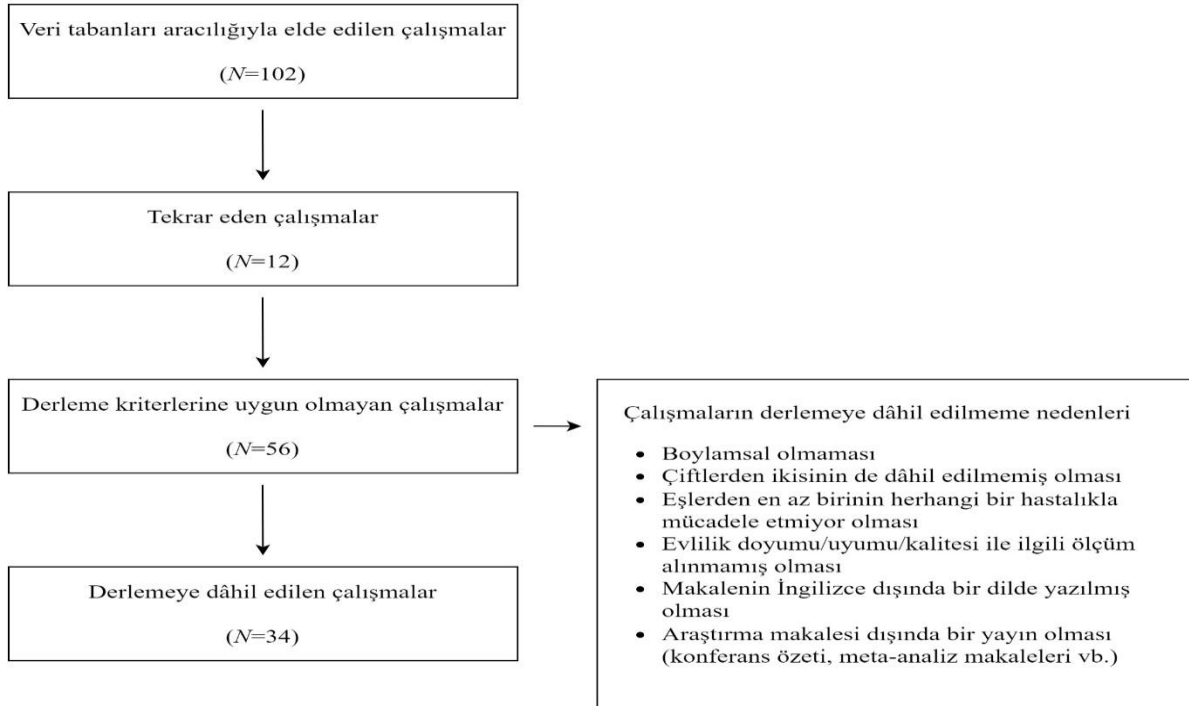
Tüm bunlara bakıldığında bu sistematik derlemenin amacı, hastalıkla mücadele eden çiftlerde evlilik doyumu/uyumu/kalitesi bakımından her iki eşin de dahil olduğu boylamsal çalışmalara ilişkin betimsel bir profil sunarak, bu evlilik dinamiklerinin yordayan veya yordanan değişken olmasına göre hangi diğer değişkenlerle ilişkili olduğunu belirlemektir.

YÖNTEM

Tarama Süreci

Araştırmanın amacı doğrultusunda Web of Science ve ScienceDirect veri tabanlarında 2000-2022 yılları arasında yapılan çalışmalar İngilizce olarak “boylamsal” (longitudinal), “evlilik uyumu” (*marital adjustment*), “evlilik kalitesi” (*marital quality*), “evlilik doyumu” (*marital satisfaction*), “hastalık” (*disease/illness*), “hasta” (*patient*) ve “çift” (*couple*) anahtar kelimeleri PRISMA yöntemi kullanılarak taranmıştır. Taramada “çift”, “hastalık”, “hasta” ve “boylamsal” kelimeleri sabit bırakılarak diğer üç anahtar kelime tek tek eklenmiştir.

Makalelerin, araştırmaya dahil edilme kriterleri; makale dilinin İngilizce, makalenin bir özgün araştırma olan boylamsal bir çalışma olması, araştırmada evlilik kalitesi, doyumu veya uyumu ile ilgili öz bildirime dayalı bir ölçümün alınmış olması ve araştırmaya eşlerin her ikisinin de katılmış olması şeklinde belirlenmiştir. Çiftlerden birinin katıldığı araştırmalar, kesitsel çalışmalar, romantik ilişkiler harici ikili ilişkilere yönelik araştırmalar, konferans sunumları ve derleme makaleleri ise dışlanma kriteri olmuştur. Belirlenen anahtar kelimelerle yapılan tarama sonucunda toplam 102 makaleye ulaşılmıştır (Web of Science = 84, ScienceDirect = 18). Kriterleri karşılamayan (n = 56) ve tekrar eden (n = 12) toplam 68 makale çıkarıldığında bu derleme çalışmasında 34 makale incelenmiştir. Tarama süreci, Şekil 1’de PRISMA (Preferred Reporting Items for Systematic Review and Meta-Analyses; Liberati vd., 2009) akış şemasında sunulmuştur (Şekil 1).

Şekil 1: PRISMA Akış Şeması

Kaynak: Yazar tarafından üretilmiştir.

Sistematik Derleme Kriterlerine Uygun Araştırmaların Betimsel Profili

Makalelerdeki katılımcıların büyük bir kısmı evli iken birlikte yaşayan çiftlerde de çalışmalar yürütülmüştür. Makalelerin tümünde eşlerden en az biri bir hastalıkla mücadele etmektedir.

Bu derleme çalışması için 2000-2022 yılları arasında taranan ve derlemeye dahil edilen makaleler (N = 34) yıllara göre incelendiğinde en fazla yayının 2010, 2014, 2016 ve 2019 yıllarının her birinde dörder makale ile olduğu gözlenmiştir. Çalışmaların yapıldığı ülkelere bakıldığında en fazla çalışmanın Amerika Birleşik Devletleri’nde (n =

16) yapıldığı, bunu Kanada (n = 3), Avustralya (n = 3), İsrail'in (n = 2) izlediği; Almanya, Finlandiya, Hollanda, Çin, Polonya, Tayvan, İngiltere, İspanya, İsviçre, İtalya'da ise birer çalışmanın olduğu görülmüştür.

Çalışmaya dahil edilen araştırmaların katılımcı sayısına bakıldığında çok geniş bir ranjin olduğu görülmektedir. En az katılımcı sayısına sahip çalışma (McLean ve ark., 2008) kanser hastası olan 16 kişi ve eşleri, en çok katılımcı sayısına sahip olan araştırma (Fang ve ark., 2001) ise 197 kanser hastası ve eşleri ile gerçekleştirilmiştir. Çift olarak 100 üzeri hasta ve eşleriyle yapılan çalışmaların (n = 14) yanı sıra 100 çift ve altında yapılan çalışmaların (n = 20) olduğu da görülmektedir.

Bir hastalıkla mücadele eden çiftlerin evlilik kalitesi/doyumu/uyumu üzerine yapılan alanyazındaki çift çalışmalarının, kanser hastaları üzerine (n=17) yoğunlaşmakta olduğu görülmektedir. Kanser hastaları ile yapılan çalışmalarda en çok prostat kanserine (n=5) yönelik makaleler görülürken bunu, çeşitli kanser türlerinin tek bir çalışmada toplandığı makaleler (n=4), meme kanseri (n=3), kolon kanseri (n=2), baş ve boyun kanseri (n=1), lösemi (n=1), akciğer kanseri (n=1) odaklı makaleler izlemektedir. Psikolojik rahatsızlıkların çalışıldığı 5 makaleye ulaşılmış olup en çok depresyon (n=3) araştırması görülürken onu kronik yorgunluk sendromu (n=1) ve Travma Sonrası Stres Bozukluğu (n=1) araştırmaları takip etmektedir.

Ayrıca kalp-damar hastalıkları (n=2), hematopoetik kök hücre nakli (n=2), jinekolojik hastalıklar (n=1), ALS (n=1), beyin hasarı (n=1), Huntington hastalığı (n=1), kısırlık (n=1), konuşma zorluğu (n=1), osteoartrit (n=1), Parkinson hastalığı (n=1) odaklı makaleler de araştırmaya dahil edilmiştir.

Araştırmalarda evlilik uyumunu, kalitesi ve doyumunu ölçmek için kullanılan ölçme araçlarına bakıldığında sırasıyla Dyadic Adjustment Scale (DAS; Spanier, 1976), Quality of Marriage Index (QMI; Norton, 1983), ENRICH Marital Inventory (ENRICH; Olson vd., 1985) ölçeklerinin kullanıldığı gözlenmiştir.

Bu çalışma içerisinde yer alan 7 araştırmada katılımcılara bir müdahale programı (psikoterapi, danışmanlık vb.) uygulanmış, 27 araştırmada ise katılımcılara herhangi bir müdahale uygulanmamıştır.

Derlemede çalışmaların süresi değerlendirilirken birden fazla özelliğe dikkat edilmiştir. Bunlar; çalışmanın süresi, ölçüm sayısı ve ölçüm aralıklarıdır. En kısa süreye ve en kısa ölçüm aralığına sahip çalışmada hastalığın tedavisinden hemen önce ve tedaviden 1 ay sonra ölçüm alınmıştır (Badr vd., 2018). En uzun çalışma (Levin vd., 2021) ise 17 yıl süreyle üç defa ölçüm alınarak tamamlanmıştır. Üç ölçüm sayısına sahip 16, iki ölçüm sayısına sahip 11, dört ölçüm sayısına sahip 4, 6 ölçüm sayısına sahip 1 araştırma bulunmaktadır. Çalışmaların birinde 8 hafta boyunca her gün katılımcılardan veri toplanarak toplamda 56 kez ölçüm alınmıştır (Rosen vd., 2014). Diğer bir çalışmada ise 14 gün boyunca katılımcılardan her gün ölçüm alınmıştır (Langer vd., 2018).

Tablo 1'de sırasıyla çalışmaların referansları, yapıldığı ülke, katılımcı özellikleri ve sayısı, evlilik kalitesi, doyum veya uyumunu ölçmek için kullanılan ölçüm araçları, çalışmanın süresi veya ölçüm sayısı, bağımlı/bağımsız değişkenler, çalışmalarda evlilik kalitesi, doyum veya uyumuna yönelik anlamlı bulunan bulgular ve ileride yapılacak çalışmalar için öneriler yer almaktadır. Çalışmalar en yakın tarihli çalışmadan geriye doğru sıralanmıştır. Tabloda yer alan araştırmalar kaynakçada "*" ile gösterilmiştir.

BULGULAR

Bu çalışmalarda, evlilik dinamikleri 5 araştırmada bağımsız/yordayan değişken olarak ele alınırken, 26 araştırmada ise bağımlı/yordanan değişken olarak ele alınmıştır. Üç araştırmada ise hem bağımsız hem bağımlı değişken olarak incelenmiştir.

Genel olarak evlilik dinamiklerinin yordadığı değişkenlere bakıldığında; stres düzeyi ve yaşam kalitesi (Pailler vd., 2016) ile depresyon belirtileri ve düzeyleri (Badr ve Shen, 2014; Cohen vd., 2010; Dekel vd., 2014; Rosen vd., 2014) göze çarpmaktadır. Tablo 1'de detayları yer alan bu çalışmaların bulgularına genel olarak bakıldığında zaman ilerledikçe evlilik kaliteleri/uyumları/doyumlarının olumlu olduğu çiftlerde stres düzeyinin azaldığı, yaşam kalitesinin yükseldiği, depresyon düzeyi ve belirtilerinin ise azaldığı görülmektedir.

Evlilik dinamiklerinin yordanan değişken olduğu durumda ise genel olarak yordayan değişkenler; zaman periyodu ve terapi/danışmanlık/tedavi müdahaleleri (Backhaus vd., 2019; Baertschi vd., 2019; Cohen vd., 2014; Denton vd., 2012; Donarelli vd., 2019; Harju vd., 2018; Heinrichs vd., 2012; McLean vd., 2008; Rasmus ve Orłowska, 2020; Tulloch vd., 2021), stres ve stresle baş etme düzeyleri (Badr vd., 2018; 2010; Blazquez vd., 2012), psikolojik sıkıntı (kaygı ve depresyon) düzeyleri (Couper vd., 2009; 2006; Fang vd., 2001; Ross vd., 2016), hastanın ağrısının eşi tarafından anlaşılması (Tate vd., 2019), duygusal dışavurum ve algılanan destek (Langer vd. 2018), hastalık tanısının olup olmaması (Badr ve Taylor, 2008; Levin vd., 2016; Northhouse vd., 2000; Richards ve Williams, 2004), yaşam kalitesi (Traa vd., 2015), cinsiyete göre hastalık durumu (Langer vd., 2010; 2003) şeklindedir. Tablo 1'de detaylarının görüleceği üzere bu çalışmaların bulguları bir bütün olarak değerlendirildiğinde zaman ilerledikçe

terapötik müdahale alan, stres düzeyleri ve psikolojik sıkıntı belirtileri daha az olan, yaşam kaliteleri yüksek olan, stresle baş etme düzeyleri olumlu olan çiftlerin evlilik uyumları/doyumları/kaliteleri artmaktadır denilebilir.

Diğer yandan hem yordanan hem yordayan değişken olarak evlilik dinamikleriyle zaman periyodu, kanseri tehdit olarak değerlendirme (Chien vd., 2017), terapi/danışmanlık müdahaleleri, depresyon düzeyi, stresle baş etme (Li vd., 2016), psikolojik sıkıntı düzeyi (Atkins vd., 2010) değişkenleri ile çalışılmıştır.

Aktör-Partner Etkisi ve Gruplararası Farklar

Sistemik derleme kapsamındaki çalışmalara katılan çiftlerin araştırma bulgularına baktığımızda aktör etkisi, partner etkisi ve gruplararası farklar ele alınmıştır.

Genel olarak aktör etkisine göre terapi/danışmanlık/televizyon müdahaleleri alma (Baertschi vd., 2019; Heinrichs vd., 2012; McLean vd., 2008; Tulloch vd., 2021), zaman periyodu (Harju vd., 2018), stres düzeyleri (Pailler vd., 2016), stresle baş etme (Badr vd., 2010; Blazquez vd., 2012), psikolojik sıkıntılar (Couper vd., 2009; 2006), yaşam kalitesi (Traa vd., 2015), algılanan destek (Cohen vd., 2014), depresyon düzeyleri (Badr ve Shen, 2014; Dekel vd., 2014; Rosen vd., 2014) ile eşlerin kendi evlilik dinamikleri ilişkilidir.

Genel anlamda partner etkisine göre ise eşlerin kendi stresle baş etmesi (Badr vd. 2018; 2010; Blazquez, 2012), duygusal dışavurumu (Langer vd., 2018), terapi/danışmanlık/televizyon müdahaleleri alması (Cohen vd., 2014), hastanın ağrısının anlaşılması (Tate vd., 2019), depresyon düzeyi (Dekel vd., 2014; Rosen vd., 2014), psikolojik sıkıntı düzeyi (Cohen vd., 2010; Couper vd., 2006; Fang vd., 2001; Ross vd., 2016) ile eşinin evlilik uyumu/doyumu/kalitesi ilişkilidir. Ayrıca bir eşin evlilik dinamikleri düzeyinin diğer eşin evlilik dinamikleri düzeyini doğrudan etkilediği çalışmalar da (Chien vd., 2017; Li vd., 2016) mevcuttur.

Gruplararası farklar bakımından ise terapi/danışmanlık müdahaleleri alan çiftler ile bu müdahaleleri almayan çiftlerin (Bachaus vd., 2019; Denton vd., 2012; Rasmus ve Orłowska, 2020), hastalık tanısı alan ve almayan (Levin vd., 2016; Richards ve Williams, 2004) ve hasta eşin cinsiyetine (Langer vd., 2010; Northouse vd., 2000) göre çiftlerin evlilik dinamikleri arasındaki farklara da odaklanılmıştır (Tablo 1).

Tablo 1: Hastalıkla Mücadele Eden Çiftlerle Yapılan Boylamsal Çalışmaların Özeti

Çalışma	Katılımcı özellikleri / sayısı	Ölçüm Araçları	Çalışma Süresi veya Ölçüm Sayısı	Bağımsız / Bağımlı Değişken	Bulgular	Öneriler
Tulloch vd. (2021), Kanada	Kalp-damar hastası 39 kişi ve eşleri	The Dyadic Adjustment Scale (DAS; Spanier, 1976) Couple Satisfaction Index (CSI; Funk ve Rogge, 2007)	2 Farklı zamanda ölçüm: Müdahale başında ve müdahaleden 8 hafta sonra	-Duygu Odaklı Terapi Müdahalesi, zaman periyodu (Bağımsız Değişken) - Çift Uyumu, Depresyon, kaygı (Bağımlı değişken)	Duygu Odaklı Terapi Müdahalesi sonrası, müdahale öncesine göre hem kalp-damar hastalarının hem eşlerinin çift uyumu artarken; hastaların depresyon düzeyleri, eşlerinin ise kaygı düzeyleri azalmıştır. Sekiz hafta sonra alınan sonuçlarda da değişim korunmuştur.	Özellikle hasta gruplarının depresyon, kaygı ve çift uyumu göz önüne alındığında, terapötik müdahaleler hem hastaya hem de eşine bu süreçte yardımcı olmakta ve bu etki uzun süreli olmaktadır. Bundan dolayı bu gruplara işlevsel terapi müdahaleleri yaygınlaştırılmalıdır.
Rasmus ve Orłowska (2020), Polonya	Konuşma zorluğu olan 134 hasta ve eşleri	The Dyadic Adjustment Scale (DAS; Spanier, 1976)	2 Farklı zamanda ölçüm: Terapi müdahalesi öncesi ve müdahaleden 6 ay sonra	-Terapi Müdahalesi, zaman periyodu (Bağımsız Değişken) -Çift Uyumu (Bağımlı Değişken)	Terapi almayan gruptaki konuşma zorluğu olan hastalar ve eşlerinin 6 ay sonraki çift uyumları öncekine göre düşüş göstermiştir. Terapi alan grubun çift uyumları hem 6 ay sonra hem de kontrol grubunun 6 ay sonraki çift uyumlarına göre artmıştır.	Çiftlerin ilişki uyumunu güçlendirmek için terapi çalışmalarını önemlidir ve müdahalenin çift uyumu üzerindeki olumlu etkisi zaman geçtikçe de korunmaktadır. Bu bakımdan terapi müdahaleleri, evlilik ilişkileri için faydalı ve evlilik ilişkisinin bozulmasını önleyen bir olgu olarak önerilebilir.

Backhaus vd. (2019), Amerika Birleşik Devletleri	Beyin hasarı olan 22 hasta ve eşleri	The Dyadic Adjustment Scale (DAS; Spanier, 1976) The Quality of Marriage Index (QMI; Norton, 1983)	3 Farklı zamanda ölçüm: Müdahaleden önce, müdahaleden hemen sonra ve müdahaleden 3 ay sonra	-Bilişsel Davranışçı Terapi Müdahalesi, zaman periyodu (Bağımsız Değişken) -Çift Uyumu (Bağımlı Değişken)	Bilişsel Davranışçı Terapi Müdahalesi yapılan beyin hasarlı hastaların çift uyumları, müdahale öncesi ve kontrol grubu çift uyumlarına göre daha yüksektir. 3 ay sonra da bu sonuç korunmuştur.	Beyin hasarlı hastaların çift uyumları terapi müdahaleleri ile güçlendirilebilirken; eşleriyle katılacakları çift terapisinin bu hastalardaki çift uyumlarına etkisine yönelik çalışmalar da gerçekleştirilmelidir.
Baertschi vd. (2019), İsviçre	Parkinson hastası 46 kişi ve eşleri	The Marital Satisfaction Scale (MSS; Roach ve ark., 1981)	4 farklı zamanda ölçüm: Derin beyin stimülasyonundan önce, ameliyattan 6, 12 ve 18 ay sonra	-Derin beyin stimülasyonuna maruz kalma, zaman periyodu (Bağımsız Değişken) -Evlilik doyumu (Bağımlı Değişken)	Derin beyin stimülasyonu tedavisi (Beynin belli bölgelerine verilen düşük düzeyde elektrik müdahalesi) uygulanan hastalarının operasyon öncesi evlilik doyumları, operasyon sonrası 6. ay ve 12. aydaki evlilik doyumlarından yüksektir. Operasyondan sonra 18. aydaki evlilik doyumları ise 12. ay ile aynı seyri izlemektedir.	Derin beyin stimülasyonu müdahalesinin psikososyal uyumsuzluklara yol açan etkisi olduğunu gösteren başka çalışmalar vardır. Bu nedenle, sonuçların doğrulanması için geniş bir örnekleme çalışmaları yapılmalıdır.

Tablo 1: (devam) Hastalıkla Mücadele Eden Çiftlerle Yapılan Boylamsal Çalışmaların Özeti

Çalışma	Katılımcı özellikleri / sayısı	Ölçüm Araçları	Çalışma Süresi veya Ölçüm Sayısı	Bağımsız / Bağımlı Değişken	Bulgular	Öneriler
Donarelli vd. (2019), İtalya	Kısırlık tanısı alan 68 hasta ve eşleri	ENRICH Marital Inventory (ENRICH; Olson ve ark., 1985)	2 farklı zamanda ölçüm: Tedaviye başlamadan önce ve embriyo transferi yapılan gün	-Danışmanlık almak, zaman periyodu (Bağımsız Değişken) -Evlilik doyumu (Bağımlı Değişken)	Kısırlık tanısı alan çiftlere yönelik danışmanlık alan ile almayan grup arasında zaman içinde evlilik doyumu konusunda herhangi bir fark bulunmamaktadır.	Gelecekteki araştırmalarda her iki eşin iyi oluşu ve hayat kalitesindeki gelişmelere bakılmalıdır.
Tate vd. (2019), Amerika Birleşik Devletleri	Osteoartrit hastası 124 kişi ve eşleri	The Dyadic Adjustment Scale (DAS; Spanier, 1976)	3 Farklı zamanda ölçüm: Tanıdan sonra, tanıdan 6 ay sonra, tanıdan 18 ay sonra	-Eş tarafından hastanın ağrısını anlaşıldığını, hastanın eşi tarafından ağrısının hissetmesi, zaman periyodu (Bağımsız Değişken) -Evlilik Doyumu (Bağımlı Değişken)	Tanıdan sonra eşleri tarafından daha fazla ağrılarının anlaşıldığını algılayan hastaların hem kendi hem de eşlerinin evlilik doyumu daha yüksektir. Tanıdan sonra hastaların ağrılarını anladıklarını beyan eden eşlerin hem kendi hem de eşlerinin evlilik doyumu daha yüksektir. Tanıdan 18 ay sonra, eşleri tarafından daha fazla ağrılarının anlaşıldığını algılayan hastaların kendi evlilik doyumları daha yüksektir.	Kronik ağrılı hastalıklarda, hastanın ağrısının eşi tarafından anlaşılmasının evlilik doyumunu etkilemesinden hareketle bu tür hastalıklarda ağrının anlaşılmasına yönelik daha çok çalışmaya ihtiyaç vardır.
Badr vd. (2018), Amerika Birleşik Devletleri	Baş ve boyun kanseri 30 hasta ve eşleri	The Dyadic Adjustment Scale (DAS-7; Hunsley ve ark., 2001)	2 Farklı zamanda ölçüm: Radyoterapi öncesi ve radyoterapiden 1 ay sonra	-Stresle Baş etme, zaman periyodu (Bağımsız Değişken) -Çift uyumu	Baş ve boyun kanseri hastaların ve eşlerinin pozitif stresle baş etme düzeyleri arttıkça kendi çift uyumları artmaktadır. Hastaların negatif stresle	Psiko-onkolojik bakım desteğine, stresle çift olarak baş etmeye yönelik müdahaleler entegre edilmelidir.

				(Bağımlı Değişken)	baş etme düzeyleri arttıkça hem kendi hem eşlerinin çift uyumları düşmektedir. Zamana göre bir fark yoktur.	
Langer vd. (2018), Amerika Birleşik Devletleri	Kanser hastası 107 kişi ve eşleri	The Dyadic Adjustment Scale (DAS; Spanier, 1976)	14 Günlük ölçüm	-Duygusal Dışavurum, Algılanan destek, zaman periyodu (Bağımsız Değişken) -Çift uyumu (Bağımlı Değişken)	Kanser hastaları ve eşleri duygusal dışavurumdan kaçındıklarında hem kendilerinin hem eşlerinin çift uyumları düşmektedir. 14. günde algılanan destek düzeyleri yüksek hastaların çift uyumları, 1. güne göre daha yüksektir.	Bulgular, kanser hastaları ve eşlerinin ilişki kalitelerini güçlendirme ve korumada duygusal dışavurum ve algılanan destek gibi duyarlılıkların gelecek çalışmalar için önemine işaret etmektedir.

Tablo 1: (devam) Hastalıkla Mücadele Eden Çiftlerle Yapılan Boylamsal Çalışmaların Özeti

Çalışma	Katılımcı özellikleri / sayısı	Ölçüm Araçları	Çalışma Süresi veya Ölçüm Sayısı	Bağımsız / Bağımlı Değişken	Bulgular	Öneriler
Harju vd. (2018), Finlandiya	Prostat kanseri 186 erkek ve eşleri	The Dyadic Adjustment Scale (DAS; Spanier, 1976) Marital Communication Inventory (MCI; Bienvenu, 1970)	2 Farklı zamanda ölçüm: Tanı sonrasında ve 6 ay sonrasında	-Zaman periyodu (Bağımsız Değişken) -Evlilik doyumu (Bağımlı Değişken)	Hem prostat kanseri hastalar hem de eşleri tanıdan 6 ay sonra, hemen tanı sonrasında göre daha düşük evlilik doyumu bildirmişlerdir.	Eşlerin, prostat kanserli hastaların tedavi süreçlerine aktif olarak katılmaları için teşvik edilmeleri gerekmektedir. Daha uzun bir takip çalışması, hastaların ve eşlerinin evlilik ilişkisini ve sağlıkla ilgili yaşam kalitesini netleştirmeye yardımcı olabilir.
Chien vd. (2017), Tayvan	Prostat kanseri 70 erkek ve eşleri	The Dyadic Adjustment Scale (DAS; Spanier, 1976)	2 Farklı zamanda ölçüm: Tedavi tamamlandıktan 6 ay sonra ve 12 ay sonra	-Zaman periyodu, kanseri tehdit olarak değerlendirme, evlilik doyumu (Bağımsız Değişken) -Evlilik doyumu (Bağımlı Değişken)	Tedaviden sonraki 6. ayda eşlerin evlilik doyumu, hastaların prostat kanserini bir tehdit olarak değerlendirmelerini ve hastaların evlilik doyumunu yordamaktadır. 12. ayda da bu etki sürmektedir.	Bulgular, prostat kanseri olan çiftler için müdahaleler geliştirmede kullanılabilir. Bu tarz bir müdahale, çiftlerin prostat kanserine ilişkin değerlendirmelerini değiştirmek veya evlilik doyumunu artırmak için kullanılabilir.
Ross vd. (2016), Amerika Birleşik Devletleri	1. ve 2. evre prostat kanseri tanısı almış 159 erkek ve eşleri	The Quality of Marriage Index (QMI; Norton, 1983)	4 farklı zamanda ölçüm: Tanının konulduğu hafta, ameliyattan 1, 6 ve 12 ay sonra	-Hastaların fiziksel sağlıkları ve hasta olmayanların psikolojik sağlıkları, zaman periyodu (Bağımsız Değişken) -Evlilik doyumu (Bağımlı Değişken)	Prostat kanseri ameliyatından bir yıl sonra hasta olmayan eşlerin psikolojik sağlığının iyi olması hem kendisinin hem prostat kanseri eşlerin yüksek evlilik doyumu ile ilişkilidir.	Prostat kanseri ameliyatından bir ay sonrası hasta eşlerinin terapi almaları için önemli bir zamandır. Gelecek çalışmalarda, eşlerin deneyimledikleri stresin bir bütün olarak ilişkiyi nasıl etkilediği araştırılabilir.

Levin vd. (2016), İsrail	Savaş sonrası Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB) olan 66 eski asker ve eşleri	The Dyadic Adjustment Scale (DAS; Spanier, 1976)	3 Farklı zamanda ölçüm: Savaştan 18, 30 ve 35 yıl sonra	-TSSB tanısı olma/olmama, zaman periyodu (Bağımsız Değişken) -Evlilik uyumu (Bağımlı Değişken)	TSSB'si olan eski savaş askerlerinin eşlerinin evlilik uyumu, TSSB semptomları olmayan eski savaş askerlerinin eşlerinden daha düşüktür. Yıllara göre de bu fark korunmuştur.	Gelecekteki çalışmalar, aile sistemi içinde travmanın etkisini değerlendirmeli ve bu etki ile evlilik uyumu arasındaki çift yönlü ilişkileri içermelidir.
--------------------------	--	--	---	---	---	---

Tablo 1: (devam) Hastalıkla Mücadele Eden Çiftlerle Yapılan Boylamsal Çalışmaların Özeti

Çalışma	Katılımcı özellikleri / sayısı	Ölçüm Araçları	Çalışma Süresi veya Ölçüm Sayısı	Bağımsız / Bağımlı Değişken	Bulgular	Öneriler
Pailler vd. (2016), Amerika Birleşik Devletleri	Lösemi 46 hasta ve eşleri	The Revised Dyadic Adjustment Scale (RDAS; Busby ve ark., 1995)	4 Farklı zamanda ölçüm: Tanıyı takip eden hafta içerisinde, 2, 6 ve 12 hafta sonrasında	-Evlilik doyumu, zaman periyodu (Bağımsız Değişken) -Stres düzeyi, yaşam kalitesi (Bağımlı Değişken)	Lösemi hastalarının tanıyı takip eden ilk haftadaki stres düzeyleri diğer zaman periyotlarına göre daha fazladır. Lösemi hastalarının evlilik doyumları kendi stres düzeylerini yordarken; eşlerinin evlilik doyumları da kendi yaşam kalitelerini yordamaktadır.	Birden fazla ülke, daha büyük örneklem ve daha uzun takip süreleri kullanan gelecekteki çalışmalar, akut Lösemi tedavisinin uzun vadeli psikolojik etkisi hakkında daha fazla bilgi sağlayabilir.
Li vd. (2016), Çin	Kanser hastası 92 kişi ve eşleri	The Revised Dyadic Adjustment Scale (RDAS; Busby ve ark., 1995)	2 Farklı zamanda ölçüm: Terapi müdahalesinden önce ve 6 hafta sonra	-Terapi müdahalesi öncesi ve sonrası, depresyon düzeyi, hastanın evlilik doyumu, zaman periyodu (Bağımsız Değişken) -Stresle baş etme, eşin evlilik doyumu (Bağımlı Değişken)	Kanser hastalarının terapi müdahalesi öncesindeki yüksek depresyon düzeyleri ve düşük evlilik doyumları, eşlerinin stresle baş etme düzeylerini düşürmektedir. Terapi müdahalesi sonrası, kanser hastalarının depresyon düzeyleri düşmekte, evlilik doyumları yükselmekte bu da eşlerin stresle baş etme düzeylerini ve evlilik doyumlarını artırmaktadır.	Kanserle mücadele eden çiftlerin yaşam kalitesi ve evlilik doyumu geliştirme potansiyelini artırmak için çiftlerin ilişkilerine yönelik müdahale programları yaygınlaştırılmalıdır.
Traa vd. (2015), Hollanda	Kolon kanseri 102 hasta ve eşleri	The Maudsley Marital Questionnaire (MMQ; Arrindell ve ark., 1983)	3 Farklı zamanda ölçüm: Ameliyat öncesi, ameliyattan 3 ve 6 ay sonra	-Zaman periyodu, yaşam kalitesi (Bağımsız Değişken) -Evlilik kalitesi (Bağımlı Değişken)	Kolon kanseri hastaların ameliyat öncesi yaşam kalitesi düzeyleri kendi evlilik kalitelerini yordamaktadır. Eşlerinin ameliyat öncesi evlilik kalitesi, ameliyat sonrasındaki 3. aydaki kendi evlilik kalitelerinden daha düşük bulunmuştur.	Kolon kanseri hastalar ve eşleri arasındaki etkileşim, kanserle çift olarak baş etmede, yaşam kalitesinde, evlilik kalitesinde önemli rol oynadığından bu değişkenlere yönelik daha çok araştırma yapılmalıdır.
Cohen vd. (2014),	Depresyon hastası 35	The Dyadic Adjustment	3 Farklı zamanda ölçüm: Terapi	-Terapi müdahalesi,	Terapi müdahalesi öncesi depresyon hastası	Gelecek çalışmalar daha büyük örneklem ve

Amerika Birleşik Devletleri	kadın ve eşleri	Scale (DAS; Spanier, 1976)	müdahalesi öncesi, terapi müdahalesi sonrası ve terapi müdahalesinden 3 ay sonra.	algılanan destek, zaman periyodu (Bağımsız Değişken) -Depresyon düzeyi, eşlerin depresyona bağlı yükü, evlilik doyumu (Bağımlı Değişken)	kadınların sadece algıladıkları destek kendi evlilik doyumlarını yordamaktadır. Terapi müdahale sonrası ise depresyon hastası kadınların depresyon düzeyleri ve eşlerinin depresyona bağlı hissettikleri yük azalmakta, kendi evlilik doyumları artmaktadır.	boylamsal ölçümleri göz önünde bulundurulmalıdır.
-----------------------------	-----------------	----------------------------	---	---	--	---

Tablo 1: (devam) Hastalıkla Mücadele Eden Çiftlerle Yapılan Boylamsal Çalışmaların Özeti

Çalışma	Katılımcı özellikleri / sayısı	Ölçüm Araçları	Çalışma Süresi veya Ölçüm Sayısı	Bağımsız / Bağımlı Değişken	Bulgular	Öneriler
Badr ve Shen (2014), Amerika Birleşik Devletleri	Metastatik meme kanseri 191 hasta ve eşleri	The Dyadic Adjustment Scale (DAS-7; Hunsley ve ark., 2001)	3 Farklı zamanda ölçüm: Tedavi başlangıcında, 3 ay sonra ve 6 ay sonra	-Evlilik uyumu, ağrı düzeyi, zaman periyodu (Bağımsız Değişken) -Depresyon belirtileri (Bağımlı Değişken)	Yüksek düzeyde evlilik uyumu olan meme kanserli hastalar ve eşleri, düşük düzeyde evlilik uyumu olanlara göre daha az depresif semptom yaşamaktadırlar. Ayrıca, hastaların düşük düzeydeki evlilik uyumları, yüksek düzey ağrı ile ilişkili olup bu durum da hastaların daha çok depresyon semptomu göstermeleri ile ilişkilidir.	Metastatik meme kanserinde ağrıyı ve depresif semptomları hafifletmeyi amaçlayan programlar, her iki eşin de evlilik uyumlarını göz önünde bulundurulmalıdır.
Rosen vd. (2014), Kanada	Jinekolojik hastalığı olan 69 kadın ve eşleri	The Kansas Marital Satisfaction Scale (KMSS; Schumm ve ark., 1986)	8 haftalık her gün alınan ölçüm	-Zaman periyodu, ilişki doyumu (Bağımsız Değişken) -Depresyon düzeyleri (Bağımlı Değişken)	Bir önceki günde kadınların ilişki doyumlarının yüksek olması, kadınların depresyon düzeylerini azaltmaktadır. Kadınların ortalamadan daha düşük ilişki doyumu bildirdikleri günlere ilişkin bulgular, artan depresyon düzeyleri ile ilişkilidir. Erkeklerin ortalamadan daha yüksek ilişki doyumu bildirdikleri günlerde, kadınların depresyon düzeyleri azalmaktadır.	Hastalıkla mücadele eden çiftlerin ilişki doyumları ve psikolojik durumlarındaki değişiklikler günlük ölçümlerle yakalanabileceğinden bu tür çalışmalar daha çok gerçekleştirilmelidir.
Dekel vd. (2014), İsrail	Kalp-damar hastası 91 erkek hasta ve eşleri	ENRICH Marital Inventory (ENRICH; Olson ve ark., 1985)	2 Farklı zamanda ölçüm: Hastaneye ilk yatışta ve 6 ay sonrasında	-Zaman periyodu, evlilik doyumu (Bağımsız Değişken) -Depresyon belirtileri (Bağımlı Değişken)	Hastaneye ilk yatışta hem kalp-damar hastaları hem de eşleri için yüksek evlilik doyumu, daha düşük depresyon seviyeleri ile ilişkilidir. 6 ay sonra eşlerin yüksek evlilik doyumları, kendilerinin ve hastaların depresyon belirtilerindeki azalmayla ilişkilidir.	Hastalık sonrası müdahalelerin geliştirilmesinde çift etkileşimi ve hastalığın zamana göre evreleri dikkate alınmalıdır.
Denton vd. (2012), Amerika Birleşik Devletleri	Majör Depresif Bozukluk hastası 24 kadın ve	The Quality of Marriage Index (QMI; Norton, 1983)	2 Farklı zamanda ölçüm: Tedavi başlangıcında ve tedaviden 6	-Zaman periyodu, ilaç tedavisi, terapi	6 ayın sonunda, ilaç tedavisi ve Duygu Odaklı Terapi alan majör depresif bozukluğu olan kadınlar, sadece ilaç	İlişki kalitesini iyileştiren müdahalelerin depresyonun tekrarlamasını azaltabileceği şeklindeki

eşleri	ay sonra	müdahalesi (Bağımsız Değişken) -İlişki kalitesi (Bağımlı Değişken)	tedavisi alan kadınlara göre daha yüksek ilişki kalitesi bildirmişlerdir.	bulgu, daha uzun süreli takip ile daha büyük örneklerde test edilmelidir. Böylece depresyonun seyrini belirleyen faktörler hakkında daha çok bilgi edinilebilir.
--------	----------	---	---	--

Tablo 1: (devam) Hastalıkla Mücadele Eden Çiftlerle Yapılan Boylamsal Çalışmaların Özeti

Çalışma	Katılımcı özellikleri / sayısı	Ölçüm Araçları	Çalışma Süresi veya Ölçüm Sayısı	Bağımsız / Bağımlı Değişken	Bulgular	Öneriler
Heinrichs vd. (2012), Almanya	Meme kanseri 72 kadın ve eşleri	The Quality of Marriage Index (QMI; Norton, 1983)	3 Farklı zamanda ölçüm: Müdahaleden önce, müdahaleden sonra ve müdahaleden 16 ay sonra	-Hastalığa yönelik çift terapisi müdahalesi, zaman periyodu, stresle baş etme (Bağımsız Değişken) -Evlilik kalitesi (Bağımlı Değişken)	Meme kanseri hastalar, terapi öncesine kıyasla terapi sonrası daha az olumsuz stresle baş etme ve daha iyi evlilik kalitesi bildirmişlerdir. Bu sonuç müdahaleden 16 ay sonra da korunmuştur.	Hastalığın getirdiği stresle baş etmede iki eşin de dahil olduğu çift terapisi programları, eşlerin stresini azaltıp ilişki kalitelerini artırdığından bu müdahalelere daha çok önem verilmelidir.
Blazquez vd. (2012), İspanya	Kronik yorgunluk sendromu hastası 40 kadın ve eşleri	The Dyadic Adjustment Scale (DAS; Spanier, 1976)	3 Farklı zamanda ölçüm: Tedavi başlangıcında, tedaviden 3 ve 6 ay sonra	-Zaman Periyodu, Hasta olup olmama, stresle baş etme biçimleri (Bağımsız Değişken) -Evlilik uyumu (Bağımlı Değişken)	Birlikte pozitif stresle baş etme biçimi olan kronik yorgunluk sendromlu kadınlar ve eşlerinin hem kendi hem de eşlerinin evlilik uyumları olumlu yönde artış göstermektedir.	Stresle baş etmede eşlerin etkileşimi göz önüne alındığında, evlilik uyumları üzerinde birlikte baş etme biçimleri daha çok araştırılmalıdır.
Cohen vd. (2010), Amerika Birleşik Devletleri	Depresyon hastası 35 kadın ve eşleri	The Dyadic Adjustment Scale (DAS; Spanier, 1976)	3 Farklı zamanda ölçüm: Terapi müdahalesi öncesi, Terapi müdahalesi sonrası ve Terapi müdahalesinden 3 ay sonra.	-Depresif belirtiler, evlilik doyumu, zaman periyodu, terapi müdahalesi (Bağımsız Değişken) -Psikolojik sıkıntı düzeyi, depresyona özgü yük (Bağımlı Değişken)	Terapi müdahalesinin kadınların depresif semptomlarını azaltmada önemli bir etkisi vardır. Müdahale sonrasında, kadınların depresif semptomları azalmış, evlilik doyumu yükselmiş, buna bağlı olarak eşlerinin psikolojik sıkıntı düzeyleri ve depresyona özgü yükü azalmıştır. 3 ay sonra kadınların %47'sinde depresif semptomlar tamamen kalkmıştır.	Terapi müdahalelerinin çiftlerdeki işlerliğini test etmek için daha fazla araştırmaya ihtiyaç vardır.
Atkins vd. (2010), İngiltere	ALS hastası 50 kişi ve eşleri	Marital Intimacy Scale (MIS; Morris ve ark., 1988)	3 Farklı zamanda ölçüm: Hastalık öncesi, hastalık tanısından sonra ve tanıdan 6 ay sonra	-Zaman periyodu, evlilik kalitesi, psikolojik durum (Bağımsız Değişken) -Evliliği sürdürme, evlilik kalitesi (Bağımlı)	ALS hastalığı öncesi evlilik kalitesi hem ALS hastalarının hem de eşlerinin evliliği sürdürmesini yordamaktadır. Tanıdan sonra hastaların psikolojik durumları, hastalık belirtilerine kıyasla evlilik kalitesini daha fazla yordamaktadır.	Gelecekteki araştırmalar, evlilik kalitesinin ALS hastalığı ile mücadeledeki etkisine daha çok odaklanmalıdır.

				Değişken)		
--	--	--	--	-----------	--	--

Tablo 1: (devam) Hastalıkla Mücadele Eden Çiftlerle Yapılan Boylamsal Çalışmaların Özeti

Çalışma	Katılımcı özellikleri / sayısı	Ölçüm Araçları	Çalışma Süresi veya Ölçüm Sayısı	Bağımsız / Bağımlı Değişken	Bulgular	Öneriler
Langer vd. (2010), Amerika Birleşik Devletleri	Hematopoetik kök hücre nakli olan 121 hasta ve eşleri	The Dyadic Adjustment Scale (DAS; Spanier, 1976)	6 Farklı zamanda ölçüm: Nakil öncesi, nakilden 6 ay, 1, 2, 3 ve 5 yıl sonra.	-Zaman periyodu, cinsiyete göre hastalık durumu (Bağımsız Değişken) -Çift uyumu (Bağımlı Değişken)	Erkek kök hücre nakli hastalarının nakilden 5 yıl sonraki çift uyumu, kök hücre nakli olan kadınların çift uyumlarından daha düşük bulunmuştur. Nakilden sonraki birinci yıl ve beşinci yılda ise hasta olmayan kadın eşlerin çift uyumları, hasta olmayan erkek eşlerden daha düşüktür.	Gelecekteki araştırmalar, evlilik etkileşimlerinin yıllara göre takibini dikkate almalıdır. Duruma özel evlilik doyumu ölçümleri geliştirilmelidir.
Badr vd. (2010), Amerika Birleşik Devletleri	Meme kanseri 191 kadın ve eşleri	The Dyadic Adjustment Scale (DAS; Spanier, 1976)	3 Farklı zamanda ölçüm: Tanı sonrası 3., 6. 9. aylarda	-Zaman periyodu, ortak stresle baş etme (Bağımsız Değişken) -Kansere yönelik stres, çift uyumu (Bağımlı Değişken)	Meme kanseri kadınların eşlerine kıyasla ortak baş etme düzeyleri düştükçe kansere yönelik stresleri artmaktadır. Bu durum üç zaman diliminde de korunmuştur. Tanıdan sonraki 3. ayda, hastaların eşlerinin ortak baş etme düzeyleri arttıkça hem kendilerinin hem hastaların çift uyumu artmaktadır.	Gelecekteki araştırmalar, çiftlerin uyumu ve ortak stresle baş etme arasındaki ilişkiyi anlamak için hastalar ve eşleri arasındaki etkileşimlere daha fazla odaklanmalıdır.
Couper vd. (2009), Avustralya	Tedavi edilebilir ve tedavi edilemez prostat kanserli 103 hasta ve eşleri	The Dyadic Adjustment Scale (Sharpley ve Cross, 1982)	2 farklı zamanda ölçüm: Tanı öncesi ve tanıdan 6 ay sonra	-Psikolojik sıkıntılar, zaman periyodu (Bağımsız Değişken) -Evlilik doyumu (Bağımlı Değişken)	Tanıdan 6 ay sonra prostat kanserli hastaların psikolojik sıkıntılarının artması, eşlerinin evlilik doyumunu olumsuz yönde etkilemektedir.	Bu çalışmanın bulguları bu hastalığa sahip olan çiftler için çift odaklı bir müdahale programının geliştirilmesinde kullanılabilir.
McLean vd. (2008), Kanada	Kanser hastası 16 kişi ve eşleri	The Revised Dyadic Adjustment Scale (RDAS; Busby ve ark., 1995)	4 farklı zamanda ölçüm: Terapiden önce, 4 terapi seansından sonra, 8 terapi seansından sonra ve terapi başlangıcından 3 ay sonra	-Terapi müdahalesi, zaman periyodu (Bağımsız Değişken) -Evlilik uyumu (Bağımlı Değişken)	4 terapi seansı sonrasında hem kanser hastalarının hem eşlerinin evlilik uyumları terapi öncesine kıyasla artmıştır. 8 terapi seansından sonra da evlilik uyumundaki bu yükseliş devam etmiştir.	Bu araştırmanın bulguları, örneklemin küçük olması ve bir kontrol grubunun bulunmaması nedeniyle dikkatli bir şekilde yorumlanmalıdır. Daha büyük sayıda ve kontrol örnekleminin de olduğu çalışmalara ihtiyaç vardır.

Tablo 1: (devam) Hastalıkla Mücadele Eden Çiftlerle Yapılan Boylamsal Çalışmaların Özeti

Çalışma	Katılımcı özellikleri / sayısı	Ölçüm Araçları	Çalışma Süresi veya Ölçüm Sayısı	Bağımsız / Bağımlı Değişken	Bulgular	Öneriler
Badr ve Taylor (2008), Amerika Birleşik Devletleri	Akciğer kanseri 158 hasta ve eşleri	The Dyadic Adjustment Scale (DAS; Spanier, 1976)	3 farklı zamanda ölçüm: Tedaviye başlanılan ilk ay içerisinde, tedaviden 3 ay ve 6 ay sonra	-Hasta olup olmama, cinsiyet, zaman periyodu (Bağımsız Değişken) -Evlilik uyumu (Bağımlı Değişken)	Tedaviden 6 ay sonra akciğer kanseri olmayan erkeklerin çift uyumları, kanser olmayan kadınların çift uyumlarından daha yüksektir.	Gelecekteki araştırmalar evlilik doyumunun ve evliliğin sürdürülmesinin kanser tedavisinden nasıl etkilendiğini dikkate almalıdır.
Couper vd. (2006), Avustralya	Prostat kanseri 103 erkek ve eşleri	The Dyadic Adjustment Scale (DAS; Spanier, 1976)	2 farklı ölçüm: Tanı sonrası 1. ayda ve 6. ayda	-Zaman periyodu, psikolojik sıkıntı (Bağımsız Değişken) -Evlilik doyumu (Bağımlı Değişken)	Tanı sonrası 6. Ayda, prostat kanseri hastaların psikolojik sıkıntıları arttığında eşlerinin evlilik doyumları düşmektedir.	Prostat kanseri hastalarına yönelik müdahaleler, yalnızca hastalara değil eşlerine yönelik de olmalıdır.
Richards ve Williams (2004), Avustralya	Huntington hastalığı riski olan 43 kişi ve eşleri	The Dyadic Adjustment Scale (DAS; Spanier, 1976)	3 farklı zamanda ölçüm: Hastalık risk testi öncesi, 1.ölçümden 5-6 ay sonra ve test sonucundan 18 ay sonra	-Huntington hastalığı taşıyıcısı olma/olmama, zaman periyodu (Bağımsız Değişken) -Evlilik uyumu (Bağımlı Değişken)	Huntington hastalığı risk testinde taşıyıcı çıkan kişilerin ve eşlerinin testten 18 ay sonraki evlilik uyumları, taşıyıcı olmayanlara göre yüksektir. Taşıyıcı eşin olduğu grup 18 ay sonra, Huntington hastalığı riskini kabul edip eşiyile ilişkisinde bu durumu bağlayıcı görürken; taşıyıcı olmayan grupta 18 aylık dilimde hastalık riskinin ortadan kalkması ile başka sorunlara odaklanma ve buna bağlı uyum sorunları olabilmektedir.	Huntington hastalığı ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi inceleyen daha çok araştırmanın yapılmasına ihtiyaç vardır.
Langer vd. (2003), Amerika Birleşik Devletleri	Hematopoetik kök hücre nakli olan 131 hasta ve eşleri	The Dyadic Adjustment Scale (DAS; Spanier, 1976)	3 Farklı zamanda ölçüm: Nakil öncesi, nakilden 6 ay sonra ve nakilden 1 yıl sonra	-Zaman periyodu, cinsiyet (Bağımsız Değişken) -Evlilik doyumu (Bağımlı Değişken)	Hematopoetik kök hücre naklinden altı ay ve 1 yıl sonra, bakım veren kadın eşlerin evlilik doyumları hasta eşlerine (erkeklerle) kıyasla daha düşüktür.	Gelecekteki araştırmalar, bakım verenin kadın olduğu durumlarda evlilik doyumunun nasıl şekilleneceğini açıklar nitelikte olmalıdır.
Fang vd. (2001), Amerika Birleşik Devletleri	Kanser hastası 197 kişi ve eşleri	The Dyadic Adjustment Scale (DAS; Spanier, 1976)	3 Farklı zamanda ölçüm: Tanı alındığında, tanıdan 3 ay sonra ve tanıdan 6 ay sonra	-Psikolojik sıkıntı, zaman periyodu (Bağımsız Değişken) -Evlilik kalitesi (Bağımlı Değişken)	Kanser tanısı alındığında kanser hastasının psikolojik sıkıntı, düzeyi eşinin evlilik kalitesini yordamaktadır. Tanıdan sonraki 3. ve 6. ayda kanser hastalarının ve eşlerinin psikoloji sıkıntı düzeyleri, eşlerinin evlilik kalitesini yordamaktadır.	Evlilik kalitesini değerlendiren gelecekteki araştırmalar, hastalıkla ilgili faktörlerden kaynaklanan evlilik kalitesindeki değişimleri yakalamak için kansere özgü evlilik ölçümü kullanmayı dikkate almalıdır.

Tablo 1: (devam) Hastalıkla Mücadele Eden Çiftlerle Yapılan Boylamsal Çalışmaların Özeti

Çalışma	Katılımcı özellikleri / sayısı	Ölçüm Araçları	Çalışma Süresi veya Ölçüm Sayısı	Bağımsız / Bağımlı Değişken	Bulgular	Öneriler
Northouse vd. (2000), Amerika Birleşik Devletleri	Kolon kanseri 56 hasta ve eşleri	The Dyadic Adjustment Scale (DAS; Spanier, 1976)	3 farklı zamanda ölçüm: Tanıdan 1 hafta, ameliyattan 60 gün ve ameliyattan 1 yıl sonra	-Eşlerden birinin kolon kanseri olması, zaman periyodu (Bağımsız Değişken) -Evlilik doyumunu (Bağımlı Değişken)	Kolon kanseri olan hem erkeklerin hem de kadınların evlilik doyumları, zaman periyodu ilerledikçe eşlerine kıyasla azalmaktadır.	Benzer bir çalışma daha büyük bir örnekleme yapılmalıdır ve bu konuda müdahale çalışmaları gerçekleştirilmelidir.

Kaynak: Yazar tarafından üretilmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu sistematik derleme çalışmasında, hastalıkla mücadele eden çiftlerde evlilik doyumunu/uyumu/kalitesi her iki eşin de dahil olduğu boylamsal çalışmalarla inceleyen araştırmalara ilişkin betimsel bir profil sunmak, söz konusu evlilik dinamiklerinin yordayan veya yordanan değişken olması bakımından hangi diğer değişkenlerle ilişkili olduğunu belirlemek hedeflenmiştir.

Bu çalışma kapsamında, evlilik kalitesi, doyumunu veya uyumu anahtar kelimeleri ile çiftlerle yapılan boylamsal çalışmaların 2000’li yıllarda nasıl bir seyir izlediğine odaklanılmıştır. Özellikle istatistiksel olarak ikili analizlerin (ör. APİM; Cook ve Kenny, 2005) yaygınlaşmasından sonra hastalıkla mücadele eden çiftlerdeki boylamsal çalışmaların 2010’dan sonra arttığı gözlenmiştir. Bu araştırmaya dahil edilen tüm çalışmaların nerede yapıldığına odaklanıldığında başta ABD olmak üzere Batılı ülkelerin ağırlıkta olduğu, Türkiye’de ise bu içerikte bir çalışmanın olmadığı görülmüştür. Türkiye’de bu tür çalışmaların olmaması yakın ilişkiler alanında önemli bir eksiklik olup gelecekte bu yönde daha çok çalışma olması önerilmektedir.

Kültürel farkların özellikle romantik ilişkilerde göz ardı edilemez bir etkisi olduğu düşünüldüğünde, sonuçların genellenebilirliği konusunda dikkatli olunmasını gerektirmektedir. Bu çalışma kapsamındaki Çin’de ve Tayvan’da yapılan çalışmalarda da araştırmacılar kültürel farklılıklara dikkat çekmekte buna göre müdahale programlarının şekillenmesini önermektedirler (Chien vd., 2017; Li vd., 2016). Yapılacak olan sonraki çalışmalarda farklı etnik kökenlerden, dini inançlardan, kültürel yapılardan gelen katılımcılarla çalışmaların genellenebilirliği ve müdahale programlarının buna göre geliştirilmesi sağlanabilir (Tate vd., 2019; Tulloch vd., 2021).

Hastalıkla mücadele eden çiftlerdeki boylamsal çalışmalar, bu araştırmaya dahil edildiğinden hastalık durumu, her iki eşten de veri alınması ve boylamsal çalışma olması örneklem sayısını sınırlı kılmaktadır. Buna göre örneklem sayılarına bakıldığında en az 16 çift (McLean vd., 2008) ve en çok 197 çift (Fang vd., 2001) ile çalışmalar yürütülmüştür. Hastalıklar bakımından en çok kanser hastaları ve eşleriyle yapılan çalışmalara sistematik derleme kriterlerine uygun olarak ulaşılmıştır. Bu araştırmaları psikolojik rahatsızlıklarla ilgili yapılan çift çalışmaları izlemiştir. Katılımcılara her ne kadar hastane ve sağlık merkezlerine gelmeleriyle ya da çevrimiçi duyurularla ulaşılsa da her iki eşten de veri toplama ve bunu belli zaman aralıklarıyla almak ciddi bir çaba gerektirdiğinden örneklem sayısı sınırlı kalmaktadır. Bundan dolayı çoğu çalışmada araştırma fonları ile katılımcılara ödemeler yapılmış böylelikle araştırmalara katılım teşvik edilmeye çalışılmıştır. Bu yönden bakıldığında gelecekte yapılacak çalışmalarda araştırma fonlarının önemi daha da artacak olup çift olarak katılımcıların araştırmaya katılmaları için önemli bir kriter haline gelmeleri olasıdır.

Tüm çalışmalarda özbildirimle veri toplamanın yanında bazı çalışmalarda (Baertschi vd., 2019; Chien vd., 2017; Ross vd., 2016) hastalıkla ilgili fizyolojik ölçümler alınmıştır. Son yıllarda araştırmaların özbildirim yanında yapılandırılmış görüşmelerin yapılması video kayıtlı gözlem gibi birden fazla ölçümle yapılması yöntem bakımından bütüncül bir yaklaşım ortaya koyarak çalışmaların bulgu güvenilirliğini artırdığı öne sürülmektedir (Shaughnessy vd., 2012).

Her ne kadar araştırma başlığında, anahtar kelimelerinde ve değişken isimlerinde evlilik dinamikleri evlilik/ilişki uyumu/doyumu/kalitesi gibi farklı adlarda olsa da araştırmalarda bu kavramı ölçmek için kullanılan ölçüm araçlarının DAS (Spanier, 1976), QMI (Norton, 1983) olduğu ve araştırmaların çoğunluğunda kullanıldığı görülmektedir. Bu ölçekler, çift ilişkileri çalışmalarında yıllardır kullanılan ve binlerce çifte uygulanan dolayısıyla geçerli ve güvenilirlik değerleri çok yüksek olduğundan bu alandaki araştırmacıların sık kullandığı ölçekler konumundadırlar.

Sistemik derleme içerisinde yer alan 7 araştırmada katılımcılara bir müdahale programı (psikoterapi, danışmanlık vb.) uygulanmıştır (Bachus vd., 2019; Cohen vd., 2014; Denton vd., 2012; Heinrichs vd., 2012; McLean vd., 2008; Rasmus ve Orłowska, 2020; Tulloch vd., 2021). Yıllar bazında bakıldığında son yıllarda yapılan çalışmalarda hastalıkla mücadele eden çiftlerin evlilik dinamiklerine yönelik terapi müdahalelerinin uygulanmasının olumlu sonuçları, aynı çalışmalardaki terapi almayan çiftlere göre daha fazladır. Hastalıkla mücadele eden çift ilişkileri üzerine yapılan bir meta-analiz çalışmasında da (Weitkamp vd., 2021) müdahale programlarına katılan çiftlerin ilişki kalitesi düzeyleri hem katılmayan çiftlere hem de müdahale almadan önceki ilişki kalitelerine göre daha yüksek bulunmuştur. Buradan da anlaşılıyor ki müdahale programlarının çift ilişkilerindeki evlilik dinamiklerine etkisi her geçen yıl bilimsel araştırmalarla daha çok vurgulanmakta olup zamansal sürdürülebilirliğinin anlaşılması için daha çok boylamsal çalışmaya ihtiyaç duyulmaktadır.

Boylamsal alışmalar içinde en kısa süreye ve en kısa ölçüm aralığına sahip çalışmada hastalığın tedavisinden hemen önce ve tedaviden 1 ay sonra ölçüm alınmıştır (Badr vd., 2018). En uzun alışma (Levin vd., 2021) ise 17 yıl süreye üç defa ölçüm alınarak tamamlanmıştır. Hastalıkla mücadele eden çiftlerle yapılan çalışmalarda, tanının alınmasından sonra ve tedavi süresince alınan ölçüm sayısı ve aralıkları hastalık seyrinin çiftin ilişkisini nasıl etkilediği yönünden farkları görmemize olanak sağladığından bu yöndeki boylamsal çalışmaların artması bize gelecekte önemli bilgiler sunacaktır (Langer vd., 2018).

Bu alışma ile hem evlilik dinamiklerini yordayan hem de evlilik dinamikleri tarafından yordanan birçok değişken saptanmıştır. Boylamsal çalışmalarda evlilik dinamiklerinin yordadığı değişkenler stres düzeyi, yaşam kalitesi ve depresyon düzeyleri iken evlilik doyumunu/uyumu/kalitesini yordayan değişkenler ise çoğunlukla hastalık tanısı alma/almama, terapi/danışmanlık müdahaleleri, stres ve stresle baş etme düzeyleri, psikolojik sıkıntı (depresyon, kaygı gibi) düzeyleri olarak belirlenmiştir. Bu araştırmaya dahil edilen çoğu makalede (n=26) hastalıkla mücadele eden çiftlerde, hasta eşin ve bakım veren eşin psikolojik sıkıntı düzeyleri, stres ve stresle baş etme düzeyleri zaman içinde evlilik dinamikleri ile negatif yönlü ilişkili olarak bulunmuştur. Daha az makalede (n=5) ise çiftlerin mevcut evlilik dinamiklerinin düzeyi de hastalık tanısından sonra benzer değişkenlerle negatif yönlü ilişkili olarak bulunmuştur. Buradan hareketle evlilik dinamiklerinin yordayan ve yordanan değişken olarak çok yönlü incelenebilirliği (Lavee, 2013) ilerideki araştırmalar için tüm açılardan bir bakış açısı sunabilir.

Sistemik derleme kapsamındaki çalışmalara katılan çiftlerin araştırma bulgularında ikili analizlere dayanarak aktör etkisinin ve partner etkisinin sonuçları ortaya konmuştur. 2000'li yıllarla birlikte ikili analizlerin giderek gelişmesi ve yaygınlaşması ile artık aktör etkisinin yoğunluklu bulunduğu çalışmalar değil partner etkisi sonuçlarının da gösterildiği kapsamlı çalışmalar göze çarpmaktadır. Eşlerarası etkileşim ile eşler, evlilik doyumunu/uyumu/kalitesini birlikte inşa ettiğinden eşlerden birinin evlilik dinamiği düzeyinin diğeriniğini etkilemesinin artık bilimsel olarak analiz edilebiliyor olması çift ilişkileri çalışmalarının daha etkin etkileşimsel sonuçlara odaklandığını göstermektedir. Bu durumda, çift ilişkilerine dair terapi müdahalelerinin bu etkileşimsel sonuçlara göre yapılandırılması gittikçe önemli kazanacaktır.

Bu sistemik derlemenin sınırlılıklarına bakıldığında ilgili alanyazın taramasında ‘‘hastalık’’, ‘‘hasta’’, ‘‘evlilik doyumunu’’, ‘‘evlilik kalitesi’’ ve ‘‘evlilik uyumu’’ anahtar kelimelerinin kullanılması, yalnızca İngilizce diliyle yazılmış makalelerin dahil edilmesi, yalnızca Kadir Has Üniversitesi Kütüphanesi aracılığı ile Web of Science ve ScienceDirect veritabanlarının taranması gösterilebilir.

Bu çalışmanın, özellikle bir hastalıkla mücadele eden çiftlerin evlilik dinamiklerinin zaman içinde nasıl bir seyir izlediğini görmek, iki eşten de alınan verilerin birbirlerini nasıl etkilediğini göstermek açısından toplu bir bilgi kaynağı sunması beklenmektedir. Bu sayede geliştirilecek iftlerarası etkileşimi göz önünde bulunduran müdahale programları ile eşlerin evlilik dinamiklerinin kuvvetlendirilmesi dolayısıyla kendi psikolojik iyi oluşlarına ve hastalıkla mücadelelerine katkı sağlama işlevi sağlanabilecektir.

KAYNAKA

- *Atkins, L., Brown, R. G., Leigh, P. N., & Goldstein, L. H. (2010). Marital relationships in amyotrophic lateral sclerosis. *Amyotrophic Lateral Sclerosis*, 11(4), 344-350.
- *Backhaus, S., Neumann, D., Parrott, D., Hammond, F. M., Brownson, C., & Malec, J. (2019). Investigation of a new couples intervention for individuals with brain injury: a randomized controlled trial. *Archives of Physical Medicine and Rehabilitation*, 100(2), 195-204.
- *Badr, H., Carmack, C. L., Kashy, D. A., Cristofanilli, M., & Revenson, T. A. (2010). Dyadic coping in metastatic breast cancer. *Health Psychology*, 29(2), 169-182.

- *Badr, H., Herbert, K., Bonnen, M. D., Asper, J. A., & Wagner, T. (2018). Dyadic coping in patients undergoing radiotherapy for head and neck cancer and their spouses. *Frontiers in Psychology, 9*, 1780-1801.
- *Badr, H., & Shen, M. J. (2014). Pain catastrophizing, pain intensity, and dyadic adjustment influence patient and partner depression in metastatic breast cancer. *The Clinical Journal of Pain, 30*(11), 923-950.
- *Badr, H., & Taylor, C. L. C. (2008). Effects of relationship maintenance on psychological distress and dyadic adjustment among couples coping with lung cancer. *Health Psychology, 27*(5), 616-634.
- *Baertschi, M., Favez, N., Flores Alves Dos Santos, J., Radomska, M., Herrmann, F., Burkhard, P., & Weber, K. (2019). The impact of deep brain stimulation for Parkinson's disease on couple satisfaction: an 18-month longitudinal study. *Journal of Clinical Psychology in Medical Settings, 26*, 461-469.
- Berg, C. A., & Upchurch, R. (2007). A developmental-contextual model of couples coping with chronic illness across the adult life span. *Psychological Bulletin, 133*(6), 920-950.
- *Blazquez, A., Guillamó, E., Alegre, J., Ruiz, E., & Javierre, C. (2012). Psycho-physiological impact on women with chronic fatigue syndrome in the context of their couple relationship. *Psychology, Health & Medicine, 17*(2), 150-163.
- Bodenmann, G. (2005). Dyadic coping and its significance for marital functioning. In T. Revenson, K. Kayser, & G. Bodenmann (Eds.). *Couples Coping With Stress: Emerging Perspectives on Dyadic Coping* (ss. 33–50). Washington, DC: American Psychological Association.
- Bradbury, T. N., Fincham, F. D., & Beach, S. R. H. (2000). Research on the Nature and determinants of marital satisfaction: A decade in review. *Journal of Marriage and Family, 62*(4), 964–80.
- *Chien, C. H., Chuang, C. K., Liu, K. L., Huang, X. Y., Pang, S. T., Wu, C. T., & Liu, H. E. (2017). Individual and mutual predictors of marital satisfaction among prostate cancer patients and their spouses. *Journal of Clinical Nursing, 26*(23-24), 4994-5003.
- *Cohen, S., O'Leary, K. D., & Foran, H. (2010). A randomized clinical trial of a brief, problem-focused couple therapy for depression. *Behavior Therapy, 41*(4), 433-446.
- *Cohen, S., O'Leary, K. D., Foran, H. M., & Kliem, S. (2014). Mechanisms of change in brief couple therapy for depression. *Behavior Therapy, 45*(3), 402-417.
- Cook, W. L., & Kenney, D. A. (2005). The actor-partner interdependence model: A model of bidirectional effects in developmental studies. *International Journal of Behavioral Development, 29*, 101–109.
- Cooper, M. L., & Sheldon, M. S. (2002). Seventy years of research on personality and close relationships: Substantive and methodological trends over time. *Journal of Personality, 70*(6), 783-812.
- *Couper, J., Bloch, S., Love, A., Duchesne, G., MacVean, M., & Kissane, D. (2009). Coping patterns and psychosocial distress in female partners of prostate cancer patients. *Psychosomatics, 50*(4), 375-382.
- *Couper, J. W., Bloch, S., Love, A., Duchesne, G., Macvean, M., & Kissane, D. W. (2006). The psychosocial impact of prostate cancer on patients and their partners. *Medical Journal of Australia, 185*(8), 428-432.
- *Dekel, R., Vilchinsky, N., Liberman, G., Leibowitz, M., Khaskia, A., & Mosseri, M. (2014). Marital satisfaction and depression among couples following men's acute coronary syndrome: Testing dyadic dynamics in a longitudinal design. *British Journal of Health Psychology, 19*(2), 347-362.
- *Denton, W. H., Wittenborn, A. K., & Golden, R. N. (2012). Augmenting antidepressant medication treatment of depressed women with emotionally focused therapy for couples: A randomized pilot study. *Journal of Marital and Family Therapy, 38*, 23-38.
- *Donarelli, Z., Salerno, L., Lo Coco, G., Allegra, A., Marino, A., & Kivlighan, D. M. (2019). From telescope to binoculars. Dyadic outcome resulting from psychological counseling for infertile couples undergoing ART. *Journal of Reproductive and Infant Psychology, 37*(1), 13-25.
- *Fang, C. Y., Manne, S. L., & Pape, S. J. (2001). Functional impairment, marital quality, and patient psychological distress as predictors of psychological distress among cancer patients' spouses. *Health Psychology, 20*(6), 452-470.
- Fincham, F. D., & Rogge, R. (2010). Understanding relationship quality: Theoretical challenges and new tools for assessment. *Journal of Family Theory & Review, 2*(4), 227–242.

- Galovan, A. M., Orbuch, T. L., Shrout, M. R., Drebit, E., & Rice, T. M. (2022). Taking stock of the longitudinal study of romantic couple relationships: The last 20 years. *Personal Relationships*, 1-43.
- *Harju, E., Rantanen, A., Helminen, M., Kaunonen, M., Isotalo, T., & Åstedt-Kurki, P. (2018). Marital relationship and health-related quality of life of patients with prostate cancer and their spouses: A longitudinal clinical study. *Journal of Clinical Nursing*, 27(13-14), 2633-2639.
- *Heinrichs, N., Zimmermann, T., Huber, B., Herschbach, P., Russell, D. W., & Baucom, D. H. (2012). Cancer distress reduction with a couple-based skills training: a randomized controlled trial. *Annals of Behavioral Medicine*, 43(2), 239-252.
- Hendrick, S. S. (1988). A generic measure of relationship satisfaction. *Journal of Marriage and the Family*, 93-98.
- Hortaçsu, N. (2012). *En güzel psikoloji sosyal psikoloji*. İmge kitabevi.
- Joel, S., Eastwick, P. W., Allison, C. J., Arriaga, X. B., Baker, Z. G., Bar-Kalifa, E., & Wolf, S. (2020). Machine learning uncovers the most robust self-report predictors of relationship quality across 43 longitudinal couples studies. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 117(32), 19061-19071.
- Karney, B. R., & Bradbury, T. N. (1995). The longitudinal course of marital quality and stability: A review of theory, methods, and research. *Psychological Bulletin*, 118(1), 3-34.
- Kiecolt-Glaser, J. K., & Newton, T. L. (2001). Marriage and health: his and hers. *Psychological Bulletin*, 127(4), 472-503.
- *Langer, S. L., Romano, J. M., Todd, M., Strauman, T. J., Keefe, F. J., Syrjala, K. L., & Porter, L. S. (2018). Links between communication and relationship satisfaction among patients with cancer and their spouses: results of a fourteen-day smartphone-based ecological momentary assessment study. *Frontiers in Psychology*, 9, 1843-1870.
- *Langer, S. L., Yi, J. C., Storer, B. E., & Syrjala, K. L. (2010). Marital adjustment, satisfaction, and dissolution among hematopoietic stem cell transplant patients and spouses: a prospective, five-year longitudinal investigation. *Psycho-Oncology: Journal of the Psychological, Social and Behavioral Dimensions of Cancer*, 19(2), 190-200.
- *Langer, S., Abrams, J., & Syrjala, K. (2003). Caregiver and patient marital satisfaction and affect following hematopoietic stem cell transplantation: a prospective, longitudinal investigation. *Psycho-Oncology: Journal of the Psychological, Social and Behavioral Dimensions of Cancer*, 12(3), 239-253.
- *Levin, Y., Greene, T., & Solomon, Z. (2016). PTSD symptoms and marital adjustment among ex-POWs' wives. *Journal of Family Psychology*, 30(1), 72-85.
- *Li, Q., Xu, Y., Zhou, H., & Loke, A. Y. (2016). Re-affirmation of a Preliminary Live with Love Conceptual Framework for cancer couple dyads: a couple-based complex intervention study. *European Journal of Oncology Nursing*, 20, 215-222.
- *McLean, L. M., Jones, J. M., Rydall, A. C., Walsh, A., Esplen, M. J., Zimmermann, C., & Rodin, G. M. (2008). A couples intervention for patients facing advanced cancer and their spouse caregivers: Outcomes of a pilot study. *Psycho-Oncology: Journal of the Psychological, Social and Behavioral Dimensions of Cancer*, 17(11), 1152-1156.
- Meier, C., Bodenmann, G., Mörgeli, H., & Jenewein, J. (2011). Dyadic coping, quality of life, and psychological distress among chronic obstructive pulmonary disease patients and their partners. *International Journal of Chronic Obstructive Pulmonary Disease*, 583-595.
- *Northouse, L. L., Mood, D., Templin, T., Mellon, S., & George, T. (2000). Couples' patterns of adjustment to colon cancer. *Social Science & Medicine*, 50(2), 271-284.
- *Pailler, M. E., Johnson, T. M., Kuszczak, S., Attwood, K. M., Zevon, M. A., Griffiths, E., & Wetzler, M. (2016). Adjustment to acute leukemia: the impact of social support and marital satisfaction on distress and quality of life among newly diagnosed patients and their caregivers. *Journal of Clinical Psychology in Medical Settings*, 23, 298-309.
- *Rasmus, A., & Orłowska, E. (2020). Marriage and post-stroke aphasia: the long-time effects of group therapy of fluent and non-fluent aphasic patients and their spouses. *Frontiers in Psychology*, 11, 1574.
- Revenson, T. A., & DeLongis, A. (2010). Couples coping with chronic illness. In S. Folkman (Eds.). *Handbook of Coping and Health* (ss. 101-123). New York, NY: Oxford Press.

- Revenson, T. A., Kayser, K., & Bodenmann, G. (2005). Introduction. In T. A. Revenson, K. Kayser, & G. Bodenmann (Eds.). *Couples Coping With Stress: Emerging Perspectives on Dyadic Coping* (ss. 3–10). Washington, DC: American Psychological Association.
- Reynolds, J., Houlston, C. & Coleman, L. (2014). *Understanding Relationship Quality*. London: OnePlusOne.
- *Richards, F., & Williams, K. (2004). Impact on couple relationships of predictive testing for Huntington disease: a longitudinal study. *American Journal of Medical Genetics Part A*, 126(2), 161-169.
- Robles, T., Slatcher, R., Trombello, J., & McGinn, M. (2014). Marital quality and health: A meta-analytic review. *Psychological Bulletin*, 140(1), 140-187.
- Rogge, R. D., Fincham, F. D., Crasta, D., & Maniaci, M. R. (2017). Positive and negative evaluation of relationships: Development and validation of the Positive–Negative Relationship Quality (PN-RQ) scale. *Psychological Assessment*, 29(8), 1028.
- *Rosen, N. O., Bergeron, S., Sadikaj, G., Glowacka, M., Baxter, M. L., & Delisle, I. (2014). Relationship satisfaction moderates the associations between male partner responses and depression in women with vulvodynia: a dyadic daily experience study. *PAIN®*, 155(7), 1374-1383.
- *Ross, K. M., Ranby, K. W., Wooldridge, J. S., Robertson, C., & Lipkus, I. M. (2016). Effects of physical and mental health on relationship satisfaction: a dyadic, longitudinal examination of couples facing prostate cancer. *Psycho-Oncology*, 25(8), 898-904.
- Slatcher, R. B. (2010). Marital functioning and physical health: Implications for social and personality psychology. *Social and Personality Psychology Compass*, 4(7), 455-469.
- Slatcher, R. B., & Selcuk, E. (2017). A social psychological perspective on the links between close relationships and health. *Current Directions in Psychological Science*, 26(1), 16-21.
- *Tate, A. M., Martire, L. M., & Zhaoyang, R. (2019). Spousal understanding and marital satisfaction in pain patients and their spouses. *Personal Relationships*, 26(1), 42-53.
- *Traa, M. J., Braeken, J., De Vries, J., Roukema, J. A., Slooter, G. D., Crolla, R. M., & Den Oudsten, B. L. (2015). Sexual, marital, and general life functioning in couples coping with colorectal cancer: a dyadic study across time. *Psycho-Oncology*, 24(9), 1181-1188.
- *Tulloch, H., Johnson, S., Demidenko, N., Clyde, M., Bouchard, K., & Greenman, P. S. (2021). An attachment-based intervention for patients with cardiovascular disease and their partners: A proof-of-concept study. *Health Psychology*, 40(12), 909.
- Weitkamp, K., Feger, F., Landolt, S. A., Roth, M., & Bodenmann, G. (2021). Dyadic coping in couples facing chronic physical illness: a systematic review. *Frontiers in Psychology*, 12, 722740.